

Hízékonysági mutató bemutatása egy Blonde d'Aquitaine törzstenyészetben

Fajt Fanni*, Szalontai Vivien Dorina*, Hegedűs Zsuzsanna

Török János Református Oktatási Központ – Gimnázium, Technikum és Szakképző Iskola, 2700
Cegléd, Széchenyi út 16.

*megosztott elsőszereplőség

Received/Érkezett: 20. 05. 2024.
Accepted/Elfogadva: 22. 07. 2024.

Összefoglalás: A munka célja bemutatni egy Blonde d'Aquitaine törzstenyészetben a megfelelő tenyészállat előállítás szerepét a hizlalásban, a vágóállat előállításban és az ÜSTV szerepét a jövedelmezőségben. Az indított üzemi sajátjeljesítmény vizsgálatba négy növendék tenyészbika jelölt lett beállítva. A négyből egy bikaborjú üszóellésből származik. A vizsgált egyedek takarmányozásában a réti széna etetése ad libitum történt a szabálynak megfelelően. A réti széna mellett abraktakarmányt is kaptak az állatok 7-7,5 kg/állat mennyiségben. Ennek összetétele: 46% kukorica, 22% árpa, 14% tritikálé, 12% szója, 4% premix, 1,5% szódabikarbóna, 0,5% sörélesztő. A vizsgált bikák az ÜSTV során produkáltak az elvárt eredményt. Az 1800 g/nap feletti átlagos gyarapodás jó eredményt jelent, a fajta teljesítményének megfelel. A négy bika mindegyike a minősítés után hústermelő áru-termelő tehénállományokra került.

Kulcsszavak: jövedelmezőség, hízékonyság, ÜSTV, tenyészbika

Feed efficiency traits in Blonde d'Aquitaine breeding heard

Fanni Fajt*, Dorina Vivien Szalontai*, Zsuzsanna Hegedűs

Török János Reformed Teaching Centre and High School, Széchenyi 16, 2700 Cegléd, Hungary

**shared first authorship*

Abstract: The aim of the work was to demonstrate the role of proper breeding stock production in fattening and slaughter production and the role of performance testing on farm in profitability in a Blonde d'Aquitaine herd. Four breeding bull candidates were recruited for the on-farm performance study. Of the four, one bull calf was from a heifer calf. The animals were fed meadow hay ad libitum. In addition to meadow hay, the animals were fed nutritive mixes (7-7.5 kg/animal). The composition of this feed was 46% maize, 22% barley, 14% triticale, 12% soya, 4% premix, 1.5% baking soda, 0.5% brewer's yeast. The bulls tested produced the expected results during the test. An average gain of over 1800 g/day is a good result, in line with the performance of the breed. The four bulls were all moved to beef production herds after certification.

Keywords: profitability, fattening ability, performance testing on farm, breeding bull

Bevezetés

A szarvasmarha ágazat lassan 15 éve folyamatosan növekszik, ezen belül a legnagyobb arányú gyarapodást a húsmarha tenyésztés mutatja. Az összkép természetesen árnyaltabb. A marhahús globális termék. A növekedést elsősorban Ausztrália, Egyesült Államok, Törökország, Brazília és Argentína termelése adja. A magyar húsmarha állomány növekedését a kedvező támogatási környezet is segíti. Különböző kihívások és problémák szövik át ezt a területet (Lévai, 2019).

A Blonde d'Aquitaine fajta eredete a VI. századra nyúlik vissza. A tenyésztés fő céljai a könnyűellés, a gyors növekedés, kimagasló vágási kihozatal és különleges húsminőség. Jólizmolt, jó növekedési erélyű, kiváló hústermelő képességű, a vágott testet kedvező hús-, fagyú- és csontarány jellemzi. Hízékonysága kiváló, a tehenek testtömege 800-900 kg, a bikáké 1300-1500 kg (1. ábra).

A blonde d'Aquitaine fajta megismerése az 1970-es évek végén, a franciaországi INTERAGRA cég magyarországi képviselőjén keresztül vált lehetségessé: Magyarországon a fajtát 1978-ban próbálták ki Martonvásáron a Cresson nevű francia bikától 100 adag sperma felhasználásával. A fajtatiszta tehénlétszám 2000-től növekszik számottevően (Szűcs, 2013). A magyarországi limousin és blonde d'Aquitaine fajta tenyésztésében a törzskönyvezési és teljesítményvizsgálati munka összehangolását és az eredmények értékelését a Limousin és Blonde d'Aquitaine Tenyésztők Egyesülete végzi. Az egyesület egyedülálló módon, a francia mintához hasonlóan a bikák tenyészállattá minősítését a küllemi bírálat és a súlymérés mellett technikai hálózat működtetésével külön mérésekkel segítik. A törzstenyészetek egyedeit választási és éves korban lemérik, a testméreteket is felveszik, ugyanezt elvégzik az ÜSTV utáni küllemi bírálat során, így objektív, mért adatok alapján kapják meg az apaállattá váláshoz az engedélyt. Ugyanezért fontos az üszők mérése is, ennek hiányában a genetikai előrehaladás lelassul (Szabóné Dávid, 2024).

1. ábra. Blonde d'Aquitaine tenyészbika egy hazai törzstenyészetből

Forrás: Fajt, (2023)

Figure 1. Blonde d'Aquitaine bull from a domestic nucleus herd

A modern nemesítés elképzelhetetlen a tenyésztértékbecslési és ivadékvizsgálati rendszerek nélkül. A magas áron értékesíthető áru előállításának alapfeltétele a megfelelő minőségű tenyészalany. Ezen a piacon az apai vonalként használt befejező, terminál francia fajták dominálnak. Nem csak a bikákra lehet index-rendszert kialakítani, hanem a nőivarban is fontos, mert egyes képességek örökítése kulcskérdés, ilyenek a szaporaságban a könnyűellések gyakorisága, két ellés közt eltelt idő vagy a borjúnevelő képesség, a mérhető adatokon kívül a tehenek megfigyelése, ellési paraméterek lejegyzése. A minősítés fontos része a küllemi bírálat. A vizsgált tulajdonságok első csoportja húsmarha esetén a végterméket, a vágott test méreteit előrejelző tulajdonságok, mint a hátszélesség, hát-hosszúság, ágyékvastagság, combkerekség, combszélesség. A másik a használati érték tulajdonságcsoporthoz tartozó tulajdonságok, amely a hosszú hasznos élettartamra enged következtetni: lábszerkezet, felső vonal, csontfinomság. A harmadik csoport a reprodukciós tulajdonságok örökítésének becslését szolgálja: farlejtés, csípőszélesség, ülőgumók közti távolság. Az ilyen értékeléssel rendelkező bikák használatával jóval biztosabb a minőségi előrehaladás.

A növendék bikák üzemi saját teljesítményvizsgálat (ÜSTV) feladata, hogy a tenyészbika jelöltek előszelekcióját minél pontosabban és megbízhatóbban végezze el olyan vizsgálati feltételekkel és körülményekkel, amelyek objektív és megbízható összehasonlító értékelést tesznek lehetővé. Az STV tervezett indítását minimum 15 nappal előtte be kell jelenteni az egyesület felé a kötelező nyomtatványon, amely értesíti a tenyésztési hatóságot, elbírálja és engedélyezi a kérelmet. Az ÜSTV-be állított egyedeknek a vizsgálatba

állítás feltételeit minden pontban teljesíteni kell, a mérések hitelesített mérleggel végezhetők. Csak tisztavérű, „A” törzskönyves (93,5% vérhányadú blonde d'Aquitaine) a tenyésztő szervezet paramétereinek megfelelő egyed állítható be, ha származása két teljes ősi sorig ismert, apja STV vagy ITV eredménye ismert, külföldi apa esetén DNA kártyával rendelkezik. Állategészségügyi előírásoknak megfelel, választási súlya ismert, minimum 2 állat az egy csoportban indítható növendék bikák létszáma. A kijelölt egyedeket 210-270 napos korban kell beállítani úgy, hogy maximum 30 nap lehet a korbéli különbségük. Az ÜSTV minimum 150 napig tart, a befejezés és a minősítés 390-420 napos korban történik, maximum 450 napos kor a megengedett. A kijelölt egyedek DNS vizsgálatának a zárásig rendelkezésre kell állni. A vizsgált egyedeket külön csoportban kell tartani a többiektől és ad libitum takarmányozni. Lehetőleg a választás és az indítás között legyen átmeneti idő, 20-30 nap, hogy az állatok megszokják az új körülményeket és a stresszfaktor ne befolyásolja az eredményeket. Javasolják, hogy a választásig elért súlygyarapodás és küllem alapján jelöljék ki az egyedeket.

Elvégzendő mérések: kezdő élősúly (1 kg-os pontossággal) és a hozzá tartozó kor (nap), zárósúly, hozzá tartozó életkor. A köztes mérések nem kötelezőek, de ajánlottak. A minősítést az egyesület végzi, alapja az ÜSTV alatti súlygyarapodás, az életnapra jutó súlygyarapodás (minősítési küszöbérték az 1250g/nap) és a küllemi bírálat. Ha nincs legalább 5 egyed, akkor az előző évi hazai populációátlag a küszöbérték. A minősítést is előtte 15 nappal kell kérvényezni a megfelelő nyomtatványon. A minősítés során csak a mesterséges vagy természetes fedeztetésre megfelelt minősítésű állatok értékesíthetők tenyészbikának. A tenyésztésbe állításhoz szükséges a Központi Lajstromszám, amely csak megfelelt minősítéssel rendelkező, DNS alapon igazolt származású és igazolt állategészségügyi státuszú tenyészbikának adható ki (Szűcs, 2020).

A vizsgálatunk célja, hogy bemutassa egy Blonde d'Aquitaine törzstenyészetben a megfelelő tenyészállat előállítás szerepét a hizlalásban és a vágóállat előállításban.

Anyag és módszer

A vizsgálat leírása

Az ÜSTV méréseit kezelő kaloda alá beépített lapmérleggel végeztük, amelynek mérési maximuma 3 tonna, 1 kg-os pontossággal. A 2022. december 15-én indított üzemi sajátteljesítmény vizsgálatba négy növendék tenyészbika jelölt lett beállítva. A négyből egy bikaborjú üszőellésből származik. A négy bikaborjú kora az indítás napján 229 nap és 256 nap között volt, azaz a szabályzatnak megfelelően 210 és 270 nap közötti korúak voltak és 30 napnál nem volt több közöttük a különbség, a körülményekhez való hozzászokás érdekében egy csoportban voltak elhelyezve egy ideje. Az élőtömegük indításkor 333 kg és 403 kg között volt. A 205 napra korrigált súly: 292-322 kg. A méréshez hitelesített mérleget használtunk. 1 kg-os pontossággal rögzítettük az adatokat. A nem kötelező, de javasolt köztes méréseket január, február, március és április hónapokban végeztük, megközelítőleg egy hónapos eltérésekkel.

A vizsgált egyedek takarmányozásában a réti széna etetése ad libitum történt a szabálynak megfelelően. A réti széna mellett abraktakarmányt is kaptak az állatok 7-7,5 kg/állat mennyiségben. Ennek összetétele: 46% kukorica, 22% árpa, 14% tritikálé, 12% szója, 4% premix, 1,5% szódabikarbóna, 0,5% sörélesztő.

A vizsgálatban részt vevő törzstenyészet Kecskeméten található, összesen 131 Blonde d'Aquitaine fajtájú egyeddel. Intenzív karámos tartásmódban vannak elhelyezve az állatok. Az istálló fa, fedett, és három oldala zárt.

A telepen évente többszöri elletés történik, 3 ciklusban vannak a tehenek és üszők termékenyítve. A tenyésztő mesterséges termékenyítést alkalmaz, ivarzásszinkronizálással és ciklusindukcióval. A tenyész bikajelöltek legelőkertben vannak elhelyezve az ÜSTV után, onnan kerülnek értékesítésre.

Statisztikai analízis

Az adatok statisztikai kiértékelését az SPSS 29.0 programcsomaggal végeztük (normalitás és homogenitás vizsgálat, átlag, szórás, F és t-teszt, Mann-Whitney teszt, többtenyezős regresszióanalízis). Az adatok normalitás vizsgálatát Kolmogorov-Smirnov tesztel végeztünk. Megállapítottuk, hogy az adatok normál eloszlást mutattak. A többtenyezős összefüggés-vizsgálat során az ún. Backward eliminációs módszert alkalmaztuk (ahol a kialakított modellben először minden független változó bekerül, majd a következő lépésben az a változó kerül ki, amelyik elhagyása érdemben nem csökkenti a modell megbízhatóságát).

Eredmények és értékelésük

A 2022 évben 76 borjú született. Ebből 25 egyed került STV-be állításra, ebből összesen négy az ÜSTV-be (1. táblázat). A tenyésztő méri a születési súlyt, a választáskori súlyt, választáskor a bika borjak esetében küllem alapján csak a tenyésztést eleve kizáró tulajdonságok alapján szelektál.

1. táblázat. ÜSTV testsúly eredmények

Fülszám (1)	1.mérés, kg (2)	2.mérés, kg (3)	3.mérés, kg (4)	4.mérés, kg (5)	5.mérés, kg (6)	záró súly, kg (7)
0042	403	440	497	na	626	686
0044	340	381	437	495	580	631
0046	355	396	440	500	574	647
0050	333	357	404	471	558	620

na – nincs adat (8)

Table 1. Results of own performance test

ear tag (1), first measuring, kg (2), second measuring, kg (3), third measuring, kg (4), fourth measuring, kg (5), fifth measuring, kg (6), final weight, kg (7), no available data (8)

A négy bikajelölt átlagosan 30-60 kg-ot gyarapodott havonta, ami az ÜSTV teljes ideje alatt napi átlag 1824 g gyarapodást jelent (2. táblázat). A Limousin és Blonde d'Aquitaine Tenyésztők Egyesülete termelési díjat oszt az ország legjobb tenyész bikája vonatkozásában (fajtán belül), amelyen a tenyésztő 2022-ben 1. helyezett tenyész bikával szerepelt, a 2023-as évben 2. helyezést ért el. Ebben három szempont alapján döntenek: STV alatti napi gyarapodás, küllem és mért tulajdonságok, mint például a marmagasság, háthosszúság. Az adott évben a megszületett 76 borjúból 25 egyed minősült és került eladásra tenyész bikaként, 11 üsző lett beállítva saját utánpótlásként, 14 lett eladva szűz- vagy vemhes üszőként, 24 állat került vágásra, osztrák vágóhídon minősített nyakalt törzsek alapján, 2 borjú hullott el.

2. táblázat. Súlygyarapodási eredmények

Fülszám (1)	születési idő (2)	életkor, nap (3)	205 napra korr. súly, kg (4)	STV alatti súlygyarapodás, g/nap (5)	súlygyarapodás életnapra, g/nap (6)
0042	2022.04.03.	256	322	1791	1657
0044	2022.04.21.	238	292	1841	1593
0046	2022.04.27.	232	313	1848	1659
0050	2022.04.30.	229	298	1816	1602

Table 2. Results of weight gain ear tag (1), time of birth (2), age, day (3), weight corrected for 205 days, kg (4), weight gain under test, g/day (5), weight gain per day of life, g/day (6)

Köveztetések és javaslatok

A modern nemesítés elképzelhetetlen a tenyésztérbecslési és ivadékvizsgálati rendszerek nélkül. A magas áron értékesíthető áru előállításának alapfeltétele a megfelelő minőségű tenyészalanyag. Egy rossz tehén egy utódba örökíti problémás tulajdonságait, egy rossz bika azonban számtalanba, ezért fontos a bikák korszerű minősítése. Hazánkban a legtöbb szakmai szervezet az STV alapján történő indexálást alkalmazza. Az ÜSTV az első olyan mérés, ami információt közöl a beállított fiatal tenyészbika jelöltek minőségéről. A törzstenyészetben is ennek mérési adatai után áll elő az első objektív eredményeken alapuló döntési helyzet, amikor a tenyésztő figyelembe véve a gazdaságosági tényezőket, meghatározza az állat további sorsát. A vizsgált bikák az ÜSTV során produkálták azt az eredményt, amit a tenyésztő várt; az 1800 g/nap feletti átlagos gyarapodás jó eredményt jelent, a fajta teljesítményének megfelel. A négy bika mindegyike a minősítés után hústermelő árutermelő tehénállományokra került, kettőt olyan állattartó vett meg, aki keresi a magas minőségű apai felet.

Összességében a tenyésztő ismerve a francia gyakorlatot, tenyésztési irányokat, külföldi piaci elvárásokat, a kötelező ÜSTV mellett igyekszik a magas tenyészállatminőség érdekében a fajta tenyésztésben megvalósuló trendeket, irányokat követni és ez mindenképpen a magasabb jövedelem elérését eredményezi. További takarmányozási cél a szójafehérje egy részének kiváltása a közeljövőben karbamid készítményekkel, valamint a legeltetés bevezetése.

Köszönetnyilvánítás

A munkát a Hallgatók és diákok tehetségének kibontakozása az Állattenyésztési Tudományok Intézetben c. NTP-HHTDK-23-0025 számú pályázat támogatta.

Irodalomjegyzék

Lévai A. (2019): Napjaink sikerágazata, Kistermelők Lapja, 1. 12–15.

Szabóné Dávid V. (2024): Küzdelmes év vár a szarvasmarhatartókra. Magyar Állattenyésztők Lapja, 29, 12–15.

Szűcs M. (2020): A tenyésztérbécslés jelentősége. <https://www.nak.hu/tajekoztatasi-szolgalta-tas/mezogazdasagi-termeles/101266-a-tenyeszertekbecsles-jelentosege> (utolsó letöltés ideje: 2024.02.17.)

Szűcs M. (2013): Húsmarhatenyésztésünk egyik genetikai pillére, a limousin <https://mezohir.hu/2013/08/07/husmarhatenyesztesunk-egyik-genetikai-pillere-a-limousin/> (utolsó letöltés: 2024.04.17.)

A műre a Creative Commons4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik: **CC-BY-NC-ND-4.0**.

This work is licensed under aCreative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

